

УДК 327.82:327.83:330.3

JEL F5, F43, O20, Q01, Z10

DOI: 10.31471/2409-0948-2022-2(26)-131-139

Хоменська Інна Валеріївна
кандидат філологічних наук,
докторант кафедри міжнародної економіки
Західноукраїнського національного університету,
01030, м. Київ, вул. Пирогова, 6-А
e-mail: inna.khomenska@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1555-1879>

Запукхляк Віталій Зіновійович
кандидат економічних наук,
докторант кафедри міжнародної економіки
Західноукраїнського національного університету,
76000, м. Івано-Франківськ, вул. Української Дивізії
e-mail: vitaliyzapukhlyak@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8976-4477>

КУЛЬТУРНА КОМПОНЕНТА ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ У ВИМІРАХ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОГРЕСУ КРАЇН

Анотація. З'ясовано, що питання культурної дипломатії досліджується вітчизняними і зарубіжними вченими проте її вплив на економічний прогрес є маловивченим. Аргументовано, що культура є чинником, який формує імідж країни та створює позитивний профіль для інших країн. Розкрито тренди глобального розвитку та основні ризики, які будуть мати довгостроковий характер та впливатимуть на економічний прогрес. Доведено, що найбільше ризиків є у екологічній та соціальній сферах. Спостерігається порушення соціальної згуртованості. Аргументовано необхідність наближення країн одна до одної, в тому числі через комунікаційні майданчики та культурну дипломатію. Пояснено інтерес світової спільноти до України. Визначено роль культури як унікальної форми діалогу та відновлення багатостороннього співробітництва, забезпечення економічного прогресу. Визначено суть і види культурної дипломатії, аргументовано її вплив на економічне зростання. Розкрито суть європейської політики в сфері культурної дипломатії та проаналізовано положення стратегії міжнародних культурних відносин. Культурні цінності пов'язані із цілями сталого розвитку. Проведено кореспонденцію Конвенції ЮНЕСКО в сфері культури із завданнями Цілей сталого розвитку. Для оцінки внеску культури у досягнення Цілей сталого розвитку проаналізовано методіку ЮНЕСКО, яка охоплює 22 індикатори за 4 міждисциплінарними тематичними напрямками, які включають складові сталого розвитку та знання і навички. З'ясовано роль публічної дипломатії та культурної складової для України. В Україні діє Стратегія публічної дипломатії МЗС України 2023-2025 років. Ця Стратегія покликана підвищити імідж України та сприяти реалізації заходів з промоції країни. Аргументовано, що Україна для підвищення своєї впізнаваності повинна використовувати світові практики. Незважаючи на писемні виклики і ризики, запропоновано заходи, які перетворюють культурну дипломатію (в тому числі й України) на драйвер економічного розвитку країн.

Ключові слова: публічна дипломатія, економічний прогрес, культура, культурна дипломатія, культурні чинники, тренди глобального розвитку, глобальні ризики, соціальна згуртованість, кризові явища, глобальні загрози, економічний розвиток.

Inna Khomenska
PhD in Philology
Doctoral student of the Department of International Economics
West Ukrainian National University,
01030, Kyiv, 6-A Pyrohova street
e-mail: inna.khomenska@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1555-1879>

Vitaliy Zapukhliak
PhD in Economics
Doctoral student of the Department of International Economics
West Ukrainian National University,
76000, Ivano-Frankivsk, Ukrainian Dyviziia street
e-mail: vitaliyzapukhlyak@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8976-4477>

CULTURAL COMPONENT OF PUBLIC DIPLOMACY IN THE DIMENSIONS OF ECONOMIC PROGRESS OF COUNTRIES

Abstract. The article deals with the issue of cultural diplomacy, which is investigated by national and foreign scholars but its impact on economic progress is not enough studied. It was proved that culture is a reason, which forms the image of the country and creates a positive profile for other countries. The trends of the global development and main risks are revealed, which will have long term character and influence economic progress. It was proved that the greatest risks are in ecological and social spheres. There is a violation of social cohesion. The need to bring countries closer to each other including communication platforms and cultural diplomacy was proved. The interest of the world community to Ukraine was explained. The role of the culture as a unique form of a dialogue and renewing of a multilateral cooperation and support of economic progress was identified. The essence of European policy in the area of cultural diplomacy was revealed. The strategy of international cultural relations was analyzed. Cultural values are connected with goals of the sustainable development. Correspondence of the UNESCO Convention in the field of culture with the objectives of the Sustainable Development Goals was carried out. To assess the contribution of the culture to the achievement of the Sustainable Development Goals, the UNESCO methodology was analyzed, which covers 22 indicators in 4 interdisciplinary thematic areas, which include the components of sustainable development and knowledge, and skills. The role of public diplomacy and the cultural component for Ukraine is clarified. The Public Diplomacy Strategy of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine for 2023-2025 is in force in Ukraine. This Strategy is designed to improve the image of Ukraine and promote the implementation of measures to promote the country. It is proved that Ukraine should use world practices to increase its visibility. Despite the written challenges and risks, some measures have been proposed that will turn cultural diplomacy (including that of Ukraine) into a driver of economic development of countries.

Key words: public diplomacy, economic progress, culture, cultural diplomacy, cultural factors, global development trends, global risks, social cohesion, crisis phenomena, global threats, economic development.

Постановка проблеми. Формування нового економічного порядку на початку 21 ст. поставило безліч запитань для основних економічних акторів, міжнародних організацій та урядів країн. Поняття економічного розвитку перестало відображати тільки економічну складову, акцент зі сфери виробництва та створення матеріальних благ поступово почав зміщуватися у соціальну сферу, на питання соціальної інтеграції та міжцивілізаційного

діалогу, які охоплюють і культурну сферу. Важливу роль у цих процесах починають відігравати інструменти «м'якої сили». Дипломатія перестає бути виключно прерогативою держави, натомість формується публічна дипломатія, де громадськість стає важливим актором у відносинах між країнами та впливає на формування її економічного профілю. Зростання ролі культури у міжнародних відносинах пояснюється збільшенням її впливу на забезпечення сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Публічна дипломатія та її культурна компонента має достатню присутність у наукових дослідженнях українських та іноземних учених, зокрема, серед вітчизняних науковців можемо виокремити праці С. Гуцал, О. Кучмій, І. Паніної, О. Розумної, О. Стасевської, І. Матяш та ін. Питанням культурної дипломатії та брендингу країн присвячені аналітичні звіти міжнародних організацій, інституцій Європейського Союзу, науково-дослідних інститутів. Щодо наукових досліджень забезпечення економічного прогресу, то здебільшого у працях він ототожнюється з економічним зростанням та розвитком. Питання економічного прогресу в останні роки активно досліджують експерти Давоського економічного форуму [1].

Висвітлення невирішених раніше частин загальної проблеми. З огляду на те, що культура досить часто є обличчям зовнішньої політики, вона формує імідж країни у геоекономічному та геополітичному просторі. Водночас іміджеві проблеми країни за кордоном потребують стратегічних заходів покращення її репутації та позиціонування, адже у підсумку, це або сприятиме економічному прогресу країн, або ж стане стримувальним чинником. Водночас культура є чинником внутрішнього розвитку країни та її здатності до розвитку. Ці аспекти є недостатньо розкритими у науковій літературі, тому потребують подальшого ґрунтовного дослідження.

Отже, **метою статті** є обґрунтування особливостей реалізації культурної дипломатії країн у контексті забезпечення економічного прогресу та сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні питання економічного прогресу – це питання і людського розвитку, гармонійного поєднання економічних, політичних, соціальних, екологічних та інших чинників. З прийняттям Концепції сталого розвитку та визначення Цілей сталого розвитку до 2030 р. стало очевидним, що сучасні тренди глобального розвитку формуються та надалі будуть формуватися навколо людини, її цінностей, потреб та інтересів, а кількісні показники економічного розвитку є лише одним із елементів оцінювання економічного прогресу.

Підтвердженням цього є визначені у Звіті Світового економічного форуму 2022 глобальні ризики, які будуть актуальними наступні 10 років (рисунок 1).

Рис. 1. Основні ризики на наступні 10 років [2]

Варто зазначити, що 5 серед десяти ризиків мають екологічний характер (зокрема погіршення клімату екстремальна погода, втрата біорізноманіття), 3 – соціальний і лише 1 ризик (боргові кризи) – економічний. Серед соціальних ризиків перше місце посідає ерозія соціальної згуртованості. Поляризація буде зростати і надалі. «До 2030 року, за прогнозами, 51 мільйон людей більше житимуть у крайній бідності порівняно з тенденцією до пандемії» [2].

Дослідники визначають цей ризик як такий, що з початку кризи COVID-19 суттєво погіршився і має критичний характер. Порушення соціальної згуртованості відображає економічну, політичну та технологічну нерівність та проявляється як у короткостроковій, так і довгостроковій перспективі. Так, «у 31 із 124 країн, включаючи Аргентину, Францію, Німеччину, Мексику та Південну Африку серед G20 — «розрив соціальної єдності» розглядався як топ-10 короткострокових загроз для їхніх країн» [2]. Така ситуація ще більше віддалить людей один від одного, тому що зростання соціальної прірви призводить до соціальної відчуженості, відсторонення. І як наслідок, несприйняття інших членів суспільства, якщо цей розрив в межах різних груп в одній країні, або ж країн в межах глобальної економіки.

Оцінюючи кожен із цих ризиків, зазначимо, що вони мають безпосередній вплив на економічний прогрес. Попри те, що світ в останні роки став нестійким під впливом низки потрясінь, зокрема COVID-19 та війна в Україні, ці події актуалізували багато важливих питань: як взаємодіяти один з одним, коли закриті кордони; як сформувати нові ланцюги постачання в таких ситуаціях; як показати свої культурні надбання та сформувати бренд країни чи території, підвищивши тим самим її інвестиційну привабливість та наблизити країни одна до одної.

На сьогодні у світі створено достатньо комунікаційних майданчиків у різних форматах, на яких відбуваються зустрічі між представниками різних країн, продукуються нові ідеї, визначаються тренди майбутнього розвитку світу. Не завжди для таких подій обирають мегаполіси, прикладом може бути Давоський форум, завдяки якому невелике місто стало локацією глобального нетворкінгу, місцем ефективної комунікації, презентації своєї країни, пошуку партнерства. Для цього представники країн можуть проводити конференції, лекції, дискусії тощо. Кожний у такому випадку може стати амбасадором своєї країни, донести потрібні меседжі до аудиторії. І це є важливим елементом публічної дипломатії. Такі форуми мають і економічний ефект, бо є місцем зустрічі не тільки партнерів, але і їхніх інтересів. Останній рік значну увагу на таких майданчиках належить Україні через російсько-українську війну та глобальну підтримку країни як з економічного, військового, так і гуманітарного погляду. Війна радикально зруйнувала ланцюги постачання, що вплинуло на суспільний добробут, загострило питання продовольчої безпеки та зміни клімату. Україна зараз в тренді як сильна країна, що протистоїть агресору. Водночас, економічно розвинені країни бояться радикальних змін, які можуть посилити фрагментацію світу, поглибити кризові явища, трансформували їх в полікризи за умови нерівномірного розподілу благ на планеті.

Досліджуючи міжнародну систему та формування світового порядку, Річард Хаас справедливо акцентує увагу на культурі, аргументуючи, що «військова сила може створити контекст для змін, але жодна окупація, жоден процес державного будівництва, нав'язаний зовні, не змінить культуру, не створить нової лояльності, не примусить до бажаної поведінки» [3].

У час глобальних загроз культурна дипломатія стає унікальною формою діалогу та відновлення багатостороннього співробітництва, вирішення проблем економічного та екологічного характеру, збільшуючи при цьому культурне різноманіття світу та зберігаючи культурну самобутність. Культуру можна розглядати у вузькому та розширеному розумінні із виокремленням її складових елементів. Так, український термінологічний словник подає таке визначення культури: «...сукупність практичних матеріальних і духовних надбань суспільства й людини, втілюються в результатах

продуктивної діяльності» [4]. Попович М. визначає культуру як «прояв життя людини, що виражається у моделях поведінки, засобах і продуктах діяльності, зокрема ідеях, ідеалах, нормах та цінностях» [5]. Оксфордський словник англійської мови трактує культуру як «мистецтво та інші прояви інтелектуальних досягнень людини» [6], включно з «мовою» ідеї, віруваннями, звичаями, кодексами, інституціями, інструментами, технікою, творами мистецтва, ритуалами та церемоніями» [7].

Щодо появи терміна «культурна дипломатія», то однозначної думки немає, але більшість дослідників схиляється до того, що його запропонував американський дослідник Фредерік Баргурн (Frederick C. Barghoorn). Він визначав «безпосередні цілі культурної дипломатії Сходу і Заходу, зокрема, Радянського Союзу та Сполучених штатів, як такі, що мають два види: отримати знання про супротивника та вплинути на сприйняття супротивником себе» [8].

Засновник Інституту світової політики (США) Джон Ленчовскі вважав, що «культурна дипломатія є одним із найбільш стратегічних та економічно ефективних засобів політичного впливу» [9], проте вона не має достатнього використання через нехтування нею та нерозуміння. У своєму дослідженні він виокремлює різні види культурної дипломатії, які дозволяють їй бути ефективним інструментом для підвищення привабливості країн, залучення можливостей для економічного розвитку: музика, мистецтво, спорт, танці, освітні програми, мови, історія, радіомовлення тощо.

Питання впливу культури та культурних чинників на економічний розвиток та зростання перебувають у фокусі досліджень багатьох зарубіжних науковців. Грецькі науковці висувують гіпотезу, що культура впливає на щорічні темпи економічного зростання (ВВП) [10]. Культуру вони пропонують оцінювати через змінні «Орієнтація на ефективність» і «Соціальна орієнтація». За результатами дослідження науковцями доведено безпосередній вплив змінної «Соціальна орієнтація» на щорічне зростання ВВП. Привертає увагу дослідження про взаємозв'язок культури та (культурного фонду та цінностей) з економічною системою [11]. Китайські науковці досліджують як культурні відмінності в уподобаннях впливають на економічний розвиток [12].

Культурна дипломатія допомагає об'єднати суспільства, дає можливість проводити благочинні акції з різними соціальними цілями, вирішувати економічні питання, особливо коли це стосується форумів. І численні культурні проекти та платформи в усьому світі є цьому підтвердженням.

Європейська політика в сфері культурної дипломатії є прикладом ефективного використання інструментів м'якої сили для вирішення питань економічного та безпекового характеру, якщо врахувати його тип інтеграційного об'єднання та спільну зовнішню політику, міжкультурного діалогу, розвитку креативних індустрій та культурних проєктів, збереження культурної спадщини, розвитку історичних проєктів тощо. У 2016 р. в ЄС було прийнято стратегію міжнародних культурних відносин «Towards an EU strategy for international cultural relations» [13]. Основними завданнями Стратегії було визначено: підтримка культури як двигуна сталого соціального та економічного розвитку; сприяння розвитку культури та міжкультурного діалогу для мирних відносин між громадами; посилення співпраці у сфері культурної спадщини [13].

Культурні цінності добре кореспондуються і з Цілями сталого розвитку, виступаючи як важливий складник людського розвитку, особливо країн, що розвиваються, та спрямовані на: економічне зростання та створення робочих місць; сприяння міжкультурному діалогу; повага до прав людини та демократичних цінностей; розвиток активного громадянського суспільства; попередження конфлікту; соціальна інтеграція [14]. Процеси децентралізації, які відбуваються в усьому світі в останні десятиліття, та пошук стратегічних ідей для сталого розвитку міст стали причиною формування мережі креативних міст ЮНЕСКО, яка бере свій початок з 2004 р. На сучасному етапі мережа нараховує близько 300 міст і всі вони у фокусі своїх стратегічних планів мають локальний розвиток творчих та культурних індустрій й міжнародну співпрацю. ЮНЕСКО є однією

із міжнародних організацій, яка розглядає культуру як стратегічний елемент національного та глобального розвитку, драйвер сталого розвитку, який має міждисциплінарний комплексний внесок у досягнення Цілей сталого розвитку. Всі конвенції ЮНЕСКО в сфері культури охоплюють принципи сталого розвитку (табл. 1).

Таблиця 1

Конвенції ЮНЕСКО в сфері культури та Цілі сталого розвитку

Конвенція	Рік прийняття	Ціль сталого розвитку/завдання
Конвенція про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту	1954 р.	Завдання 11.4 Завдання 4.7
Конвенція про заходи, спрямовані на заборону та запобігання незаконному ввезенню, вивезенню та передачі права власності на культурні цінності	1970 р.	Завдання 4.7 Завдання 10.2 Завдання 11.4 Завдання 16.4, 16.a
Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини	1972 р.	Завдання 2.4; Завдання 4.4, 4.7 Завдання 5.5; Завдання 6.6 Завдання 8.2, 8.9 Завдання 10.2; Завдання 11.4 Завдання 12.b Завдання 14.5; Завдання 15.1 Завдання 16.7, 16.10, 16.a
Конвенція про охорону підводної культурної спадщини	2001 р.	Завдання 4.7; Завдання 13.3 Завдання 14.5, 14.7
Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини	2003 р.	ЦСР 2; ЦСР №; ЦСР 4; ЦСР 5; ЦСР 8; ЦСР 11; ЦСР 13
Конвенція про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження	2005 р.	ЦСР 4; ЦСР 5; ЦСР 8; ЦСР 10; ЦСР 16; ЦСР 17

Джерело: складено авторами за матеріалами ЮНЕСКО

За ініціативи ЮНЕСКО була розроблена методологія оцінки внеску культури в досягнення Цілей сталого розвитку. Система показників охоплює 22 індикатори та була сформована за 4 міждисциплінарними тематичними напрямками (навколишнє середовище і стійка життєдіяльність; матеріальне благополуччя і засоби до існування; знання і навички; інклюзивність і участь [15] (рисунком 2) та реалізується в 17 країнах, зокрема й в Україні. Для усіх показників передбачено виконання ЦСР 5 та ЦСР 17.

Для України публічна дипломатія та її культурна компонента, збереження культурної спадщини особливо на часі. Однією із стратегічних цілей для України відповідно до Стратегії публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України 2021–2025 є підвищення рівня впізнаваності про Україну у світі відповідно до таких завдань: забезпечити «системну участь України у ключових культурних, економічних, науково-освітніх, експертних і спортивних подіях світу; представленість України на найбільших міжнародних цифрових майданчиках; організацію актуальних і сучасних заходів з промоції України у світі; розробити і впровадити програми просування туристичного, інвестиційного, експортного та науково-освітнього потенціалу, об'єднавши для цього відповідні урядові структури в одну мережу обміну даними, знаннями, досвідом, рішеннями тощо [16].

Важливий акцент в останні роки було зроблено на інституційному забезпеченні культурної дипломатії України. «Підвищити впізнаваність України у світі та інтегрувати її в міжнародний культурний контекст – мета Українського інституту. Російська війна проти України створює нові виклики, але також відкриває можливості для української культурної дипломатії» [17]. Тому у цьому напрямку слід докладати більше зусиль. Погоджуємося з дослідниками що «інституалізація культурної дипломатії є умовою формування політики культурної дипломатії як системної та цілеспрямованої активності, яка, з одного боку, впливатиме на питання національної безпеки та міжнародного іміджу, а з іншого, – відкриє перспективи соціально-культурного та економічного розвитку

держави, позитивно позначиться на внутрішній політичній стабільності, спроможності бачити і планувати майбутнє» [18].

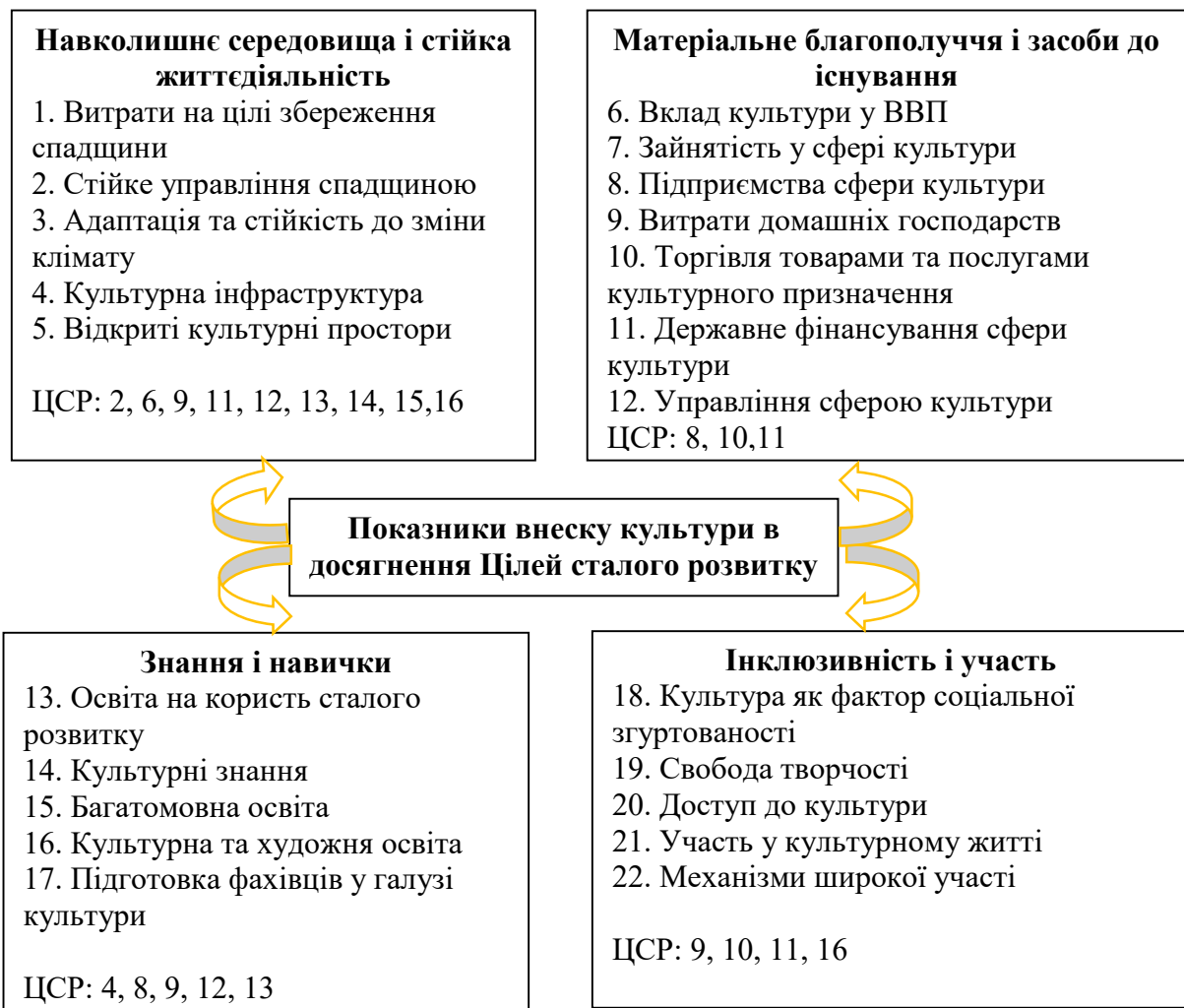

Рис. 2. Показники внеску культури в досягнення Цілей сталого розвитку

Джерело: складено авторами за матеріалами ЮНЕСКО

Уряди більшості країн світу займаються питаннями культурної дипломатії на системній основі, активно підтримуючи представлення країни за кордоном, інформаційно і фінансово. Це має стати хорошим уроком для України. Збільшенню кількості досліджень українських вчених у сфері культурної дипломатії в останнє десятиліття посприяла підтримка міжнародних організацій, зокрема «Global Ukraine», діяльність Генеральної дирекції з обслуговування іноземних представництв, Наукового товариства історії дипломатії та міжнародних відносин. активність світового українства, проведення культурних фестивалів та зустрічей.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Для перетворення інструментів культурної дипломатії у драйвери зміцнення економічного розвитку країн вважаємо за необхідне: створення глобальної платформи міжкультурних комунікацій для поглибленого розвитку партнерства між країнами; визнання на державному рівні культури (мова не йде тільки про Стратегію публічної дипломатії) як стратегічного інструменту зовнішньої політики для збереження миру та налагодження діалогу між країнами; розвиток креативних індустрій у стратегічному позиціонуванні міст із підвищенням економічного потенціалу територій; впровадження проєктів міжнародних організацій, спрямованих не лише на підтримку культурних ініціатив, а й на їх

адаптивність до соціально-економічних реалій; формування глобальних креативних кластерів як майданчиків культурної дипломатії; збільшення інвестицій у проекти культурної дипломатії. Для України в продовження зміцнення сучасної політики публічної дипломатії вважаємо цінним активне створення бібліотек за кордоном, осередків української культури, використання різних варіантів у дво- та багатосторонньому форматі промоції країни, адже держави з позитивною репутацією серед світової громадськості можуть мати більший вплив у глобальному просторі, що безумовно посилить їх економічні позиції, інвестиційну привабливість та зовнішньоторговельну активність.

Література

1. Economic Progress. The World Economic Forum. URL: <https://www.weforum.org/topics/economic-growth-and-social-inclusion>
2. Global Risks Report 2022. URL : <https://www.weforum.org/reports/global-risks-report-2022/>
3. Хаас Р. Розхитаний світ. Зовнішня політика Америки і криза старого ладу. Київ: Основи. 2019. 376 с.
4. Культурологія. Термінологічний словник. Чернігів, ЧПЕК КНУТД, 2015. С. 25
5. Попович М. В.. Культура. Енциклопедія Сучасної України : енциклопедія [електронна версія]. Ред.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. Т. 16. URL : <https://esu.com.ua/article-51449>
6. Culture: Definition of Culture in Oxford Dictionary. Oxford Dictionaries. 2015. URL: <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/culture>
7. Lesie A. White. Culture. The Editors of Encyclopaedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/topic/culture>
8. Liska George. The Politics of «Cultural Diplomacy». World Politics. 1962. Vol. 14, No. 3. P. 532-541. URL : <https://www.jstor.org/stable/2009367>
9. Lenczowsk John. Cultural diplomacy, political influence, and integrated strategy. URL: https://www.iwp.edu/wp-content/uploads/2019/05/20131028_JohnLenczowskiCulturalDiplomacypoliticalinfluenceandintegratedstrategy.pdf
10. Petrakis P. E., Kostis, P.C. Economic growth and cultural change. The Journal of Socio-Economics. 2013. Volume 47. P. 147-157
11. Kostis, P. C. Culture, innovation, and economic development. URL: <https://innovation-entrepreneurship.springeropen.com/articles/10.1186/s13731-021-00163-7>
12. Chu Angus C., Kou Zonglai, Wang Xilin. Culture and stages of economic development. Economics Letters. 2022. Volume 210. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0165176521004572>
13. JOINT COMMUNICATION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL «Towards an EU strategy for international cultural relations». JOIN/2016/029. URL : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=JOIN%3A2016%3A29%3AFIN>
14. International cultural relations. EU. URL: <https://culture.ec.europa.eu/policies/international-cultural-relations>
15. Culture. 2030 indicators. UNESCO. 2019. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000371562>
16. Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України на 2021–2025 роки. URL: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%97/public-diplomacy-strategy.pdf>
17. #5 UkraineMEMO: Культурна дипломатія під час війни. URL: <https://gurnnetwork.org/article/5-ukrainememo-kulturna-dyplomatiya-pid-chas-vijny-i172>

18. Розумна О. П. Культурна дипломатія України: стан, проблеми, перспективи. Аналітична доповідь. НІСД. 2016. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2016-09/kultu_dypl-26841.pdf.

References

1. Economic Progress. The World Economic Forum. URL: <https://www.weforum.org/topics/economic-growth-and-social-inclusion>
2. Global Risks Report 2022. URL : <https://www.weforum.org/reports/global-risks-report-2022/>
3. Khaas R. Rozkhytanyi svit. Zovnishnia polityka Ameryky i kryza staroho ladu. Kyiv: Osnovy. 2019. 376 s.
4. Kulturolohiia. Terminolohichni slovnyk. Chernihiv, ChPEK KNUTD, 2015. S. 25
5. Popovych M. V.. Kultura. Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy : entsyklopediia [elektronna versii]. Red.: I. M. Dziuba, A. I. Zhukovskyi, M. H. Zhelezniak ta in.; NAN Ukrainy, NTSh. Kyiv: Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen NAN Ukrainy, 2016. T. 16. URL : <https://esu.com.ua/article-51449>
6. Culture: Definition of Culture in Oxford Dictionary. Oxford Dictionaries. 2015. URL: <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/culture>
7. Lesie A. White. Culture. The Editors of Encyclopaedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/topic/culture>
8. Liska George. The Politics of «Cultural Diplomacy». World Politics. 1962. Vol. 14, No. 3. P. 532-541. URL : <https://www.jstor.org/stable/2009367>
9. Lenczowsk John. Cultural diplomacy, political influence, and integrated strategy. URL: https://www.iwp.edu/wp-content/uploads/2019/05/20131028_JohnLenczowskiCulturalDiplomacypoliticalinfluenceandintegratedstrategy.pdf
10. Petrakis P. E., Kostis, P.C. Economic growth and cultural change. The Journal of Socio-Economics. 2013. Volume 47. P. 147-157
11. Kostis, P. C. Culture, innovation, and economic development. URL: <https://innovation-entrepreneurship.springeropen.com/articles/10.1186/s13731-021-00163-7>
12. Chu Angus C., Kou Zonglai, Wang Xilin. Culture and stages of economic development. Economics Letters. 2022. Volume 210. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0165176521004572>
13. JOINT COMMUNICATION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL «Towards an EU strategy for international cultural relations». JOIN/2016/029. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=JOIN%3A2016%3A29%3AFIN>
14. International cultural relations. EU. URL: <https://culture.ec.europa.eu/policies/international-cultural-relations>
15. Culture. 2030 indicators. UNESCO. 2019. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000371562>
16. Stratehiia publichnoi dyplomatii Ministerstva zakordonnykh sprav Ukrainy na 2021–2025 roky. URL: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%97/public-diplomacy-strategy.pdf>
17. #5 UkraineMEMO: Kulturna dyplomatiia pid chas viiny. URL: <https://gurnnetwork.org/article/5-ukrainememo-kulturna-dyplomatiya-pid-chas-vijny-i172>
18. Rozumna O. P. Kulturna dyplomatiia Ukrainy: stan, problemy, perspektyvy. Analitychna dopovid. NISD. 2016. URL : https://niss.gov.ua/sites/default/files/2016-09/kultu_dypl-26841.pdf.